

Wpaść z deszczu pod rynną, czyli jak używać słownika frazeologicznego

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń zna:

- słowniki różnych typów
- termin „frazeologizm”
- budowę hasła w słowniku frazeologicznym
- znaczenia najczęściej używanych frazeologizmów

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- skorzystać ze słownika frazeologicznego i znaleźć w nim potrzebne mu informacje
- pracować z grupą rówieśników
- wyjaśnić własnymi słowami termin „frazeologizm”

2. Metoda i forma pracy

Metoda: praca ze słownikiem, oglądowa, praca w grupie, pogadanka

Formy: praca zbiorowa

3. Środki dydaktyczne

1. schemat hasła w słowniku frazeologicznym opracowany przez prowadzącą (do zawieszenia na tablicy)
2. magnesy do zawieszenia schematu
3. ćwiczenia przygotowane przez prowadzącą (załącznik)
4. słowniki frazeologiczne (patrz: bibliografia)

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Czynności organizacyjne i podział uczniów na grupy. Pogadanka na temat słowników: Do czego służą? Jakie słowniki dzieci znają? Zapisanie tematu na tablicy i w zeszytach.

b) Faza realizacyjna

1. Każda grupa otrzymuje swój słownik frazeologiczny. Uczniowie oglądają, jak zbudowany jest słownik.

2. Wprowadzenie terminu „frazeologizm” (wyjaśnienie nauczyciela lub uczniów).
3. Zapisanie w zeszycie wyjaśnienia pojęcia.
4. Wspólne przeanalizowanie zawieszonego na tablicy schematu budowy hasła słownikowego. Porównanie wzoru z realizacjami w słownikach.
5. Ćwiczenia praktyczne. Nauczyciel pyta uczniów, pod jakim słowami będziemy szukać znaczeń poszczególnych frazeologizmów (np. drzeć z kimś koty). Uczniowie starają się, jak najszybciej znaleźć wyjaśnienie frazeologizmu.
6. Wykonywanie ćwiczeń z kart pracy (załącznik).
7. Sprawdzenie ćwiczeń.

c) Faza podsumowująca

Podsumowanie pracy każdej z grup, ocena najaktywniejszej i najszybszej w znajdowaniu frazeologizmów w słowniku (plusy). Uczniowie dostają polecenie zilustrowania wybranego frazeologizmu w zeszycie.

5. Bibliografia

- S. Bąba, J. Liberek, *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*, Warszawa 2001.
S. Bąba, J. Liberek, *Mały słownik frazeologiczny współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1994.

6. Załączniki

a) Karta pracy ucznia

Ćwiczenia:

Wyróżnione części zdań zamień na frazeologizmy, tak by treść zdań nie uległa zmianie.

- 1) Nie wiadomo, dlaczego Kasia od rana **jest w złym humorze**.
- 2) Piotruś przez wiele dni **uporczywie domagał się** od mamy nowej zabawki.
- 3) Wczoraj mama **zwymyślała mnie** za ostatni wybryk w szkole.
- 4) Z Dorotką **znałyśmy się bardzo dobrze**. Chodziłyśmy razem do podstawówki.
- 5) Nie chcieliśmy, by pani się na nas rozgniewała, więc **staraliśmy nie zwracać na siebie uwagi**.
- 6) Dopiero w domu zorientowałem się, że **kolega mnie oszukał**.

wiercić komuś dziurę w brzuchu, wystrychnąć kogoś na dudka, zmyć komuś głowę, siedzieć cicho jak mysz pod miotłą, znać się jak lyse konie, mieć muchy w nosie

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Najlepsze będą słowniki frazeologiczne przeznaczone specjalnie dla uczniów szkoły podstawowej, jednotomowe, odnotowujące „najczęstsze” frazeologizmy. Słowniki wielotomowe są „za trudne” dla uczniów i zwykle nie ma wystarczającej dla wszystkich grup ilości kompletów.